

УДК 811.161.2'276.6:796.332

**„СТРІЛИВ ПЕРЕМОЖНІ ВОРОТА І ЗДОБУВ ТАКИМ ЧИНОМ ГЕТ-ТРИК”.
ФУТБОЛЬНА ЛЕКСИКА В МАЛІЙ ПРОЗІ ІВАНА СМОЛІЯ**

Ірина Процик

*Національний університет „Києво-Могилянська академія”,
кафедра української мови,
вул. Сковороди, 2, 04655 Київ, Україна, тел.: (044)4256075*

Проаналізовано українську футбольну лексику першої половини ХХ ст., зафіксовану в малій прозі перемиського автора Івана Смолія (Гіякинга Бруньки). Спеціальні футбольні назви, які функціонують у його гумористичних оповіданнях на теми футболу, покласифіковано за тематичним принципом, розкрито семантику цих термінних одиниць та подано сучасні відповідники до футбольних лексем початку ХХ віку, а також простежено приклади семантичних трансформацій футбольних термінів у художньому тексті.

Ключові слова: український футбольний дискурс першої половини ХХ ст., художній текст, українська футбольна лексика, тематичні групи, семантичні трансформації футбольної лексики.

*Ворота стояли порожні і мяч, тручений випадково підчас
зудару Завадовим черевиком котівся масстатично до сітки¹
Гіякинт Брунька, Футбольний герой поневолі*

Інтерес мовознавців до проблеми вживання спеціальної лексики поза науковим стилем зумовлений непоодинокими випадками „мігрування” лексем із одного функціонального стилю мови до іншого. Використання футбольної лексики в художніх текстах стало предметом зацікавлення українських мовознавців упродовж останніх років [5; 7], що пов’язано з дією насамперед позамовних чинників: проведенням влітку 2012 року в Україні та Польщі Чемпіонату Європи з футболу та виходом у світ двох проектів-антологій художніх текстів на футбольні теми, приурочених цій події. Проте в історії української літератури художні твори про футбол сучасних українських письменників не були єдиними художніми текстами футбольної тематики. У міжвоєнний період у Галичині надруковано низку різножанрових художніх творів, серед яких поетичні, прозові та драматичні, що порушували тему футболу. Однак ці тексти мало знані широкому читацькому загалові. У цьому дослідженні буде проаналізовано футбольну лексику першої половини ХХ ст. [6] у практично невідомій читачам малій прозі на футбольні теми перемиського автора Івана Смолія, яку він публікував у 30-х рр. на сторінках першого українського спортивного тижневика „Змаг” під псевдонімом Гіякинт Брунька [2; 3; 4].

Іван Смолій (1915–1984 рр.) – український письменник, автор оповідань, гуморесок, фейлетонів, родом зі села Михновець у Західній Бойківщині (тепер Бещадський повіт Підкарпатського воєводства у Польщі), випускник Перемиської гімназії, з 1936 р. вчителював. Дебютував 1937 р. гумористичним оповіданням „Безкровна жертва воротаря” під псевдонімом Гіякинт Брунька у спортивному тижневика „Змаг” (виходив друком спочатку в Перемишлі, а потім у Львові), де роком пізніше опублікував повість „Кохання

¹ У всіх цитатах збережено авторські правопис і пунктуацію.

на старті". Друкувався у щоденних львівських газетах „Діло” та „Новий час”, часописі „Назустріч”. Книжковий дебют автора – п’єса „Життя на вазі” (1939 р.). Під час війни емігрував до Німеччини, у Регенсбурзі видав книжку оповідань „Дівчина з Вінниці” (1947 р.). З 1947 року проживав у США, де працював журналістом, а від 1979 р. був головним редактором тижневика „Народня воля” у Скрантоні. В еміграції опублікував повість „Кордони пануть” (1951 р.), п’єсу „Ніч над пшеничною землею” (1954 р.), збірки оповідань „Манекени” (1956 р.) і „Зрада” (1959 р.), ілюстроване віршоване оповідання „Сонцєбори” (1960 р.). У видавництві „Свобода” вийшла друком його повість „У зеленому підгір’ї” (1960 р.), а видавництво „Сучасність” опублікувало роман із воєнних переживань „Неспокійна осінь” (1981 р.). Був членом еміграційного Об’єднання українських письменників „Слово” [1]. У 2010 році в Перемишлі побачила світ антологія „Вулиця Владиче. Мала проза перемиських авторів – дебюти 30-х років ХХ століття” [1], до якої увійшла довоєнна мала проза Івана Смолія.

У розвідці зроблено спробу простежити, як український письменник міжвоєнного періоду, пишучи гумористичні оповідання на футбольну тему, вживав спеціальну футбольну лексику, яка в першій половині ХХ ст. активно формувалася на українському ґрунті [6]. Для з’ясування особливостей лексико-стилістичного використання футбольної лексики в художніх текстах до наукового обігу вперше введено футбольні терміни першої половини ХХ ст., зафіксовані в трьох оповіданнях Івана Смолія, цілковито присвячених футбольній тематиці, – „Безкровна жертва воротаря” [2], „Футбольний герой поневолі” [4], „Тиждень на офсайді” [3]. Ці твори цікаві насамперед тим, що в них функціє українська футбольна лексика, яку вживали у футбольному дискурсі Галичини 20–30-х років ХХ ст. Актуальність розвідки полягає у використанні художніх текстів футбольної тематики, написаних у першій половині ХХ віку, які, поряд зі спортивною періодикою того часу, є достовірними джерелами фактичного матеріалу для аналітичного опису одного з найінтенсивніших періодів формування та розвитку національної футбольної термінології.

Метою розвідки є продемонструвати розмаїття використання футбольної термінології першої половини ХХ століття у структурі художніх творів на футбольну тему. Для реалізації поставленої мети у статті визначено такі завдання: 1) вибрати фрагменти текстів, у яких використано футбольну лексику, з трьох, названих вище, гумористичних оповідань Івана Смолія; 2) з’ясувати семантику українських футбольних термінів, вжитих у цих художніх текстах, і подати сучасні відповідники до тих спеціальних назв, які активно вживалися у футбольному дискурсі першої половини ХХ століття; 3) покласифікувати зафіксовану футбольну термінологію за тематичним принципом; 4) показати випадки семантичних трансформацій футбольних термінів у текстах малої прози Івана Смолія.

Для аналізу укладено картотеку ілюстративного матеріалу, яка допомагає здійснити тематичну класифікацію футбольних термінів, встановити показники частотності вживання термінів у текстах гумористичних оповідань та з’ясувати показники наповнюваності тематичних груп футбольної лексики.

Тематична група **назв футбольних дій гравців та дій футбольних суддів**, що має найвищий показник наповнюваності, проте не вирізняється високою частотністю вживання більшості з цих лексем у текстах гумористичних оповідань Івана Смолія, охоплює такі футбольні терміни й термінні словосполучення: *копати м’яч* (1²) (грати у

² У дужках після кожного футбольного терміна, представленого в статті, подано кількісні показники вживання цього слова чи словосполучення в текстах гумористичних оповідань Івана Смолія.

футбол) „Завада *копнув* мяч перед себе і сам *виминув* оборонця майже підсвідомо” [1, с. 204]; *грати, заграти* (8) (грати, зіграти у футбол) „– Слухайте, пане Копунець – промовив шепотом капітан дружини – а може, може... *заграв* би Завада? – і сам перестрашився своїх слів” [1, с. 202]; *грати за мистецтво* (1) (грати за перемогу в турнірі, за чемпіонство, за першість) „Його „Стрибунці” їхали *грати за мистецтво* з „Гонивітром”, до Задрипанець” [1, с. 190]; *грати в десятку* (1) (грати вдесьтох) „*Грати в десятку* з першим з черги змагуном на воротах, чи...” [1, с. 190]; *виграти (змагання)* (3) (виграти (матч)) „Грати „Вихру” двоїлися-троїлися на грищі, так хотіли конче *виграти* ці *змагання*” [1, с. 205]; *перемогти* (1) „Правда, парубки нарікали по першій половині на сторонничість жонатого судді і викинули його, заступивши „холостяком”, одначе жонаті таки не далися судді та парубкам і *перемогли*” [1, с. 119]; *програти* (1) „– Ні – відповів він рішуче – вже краще *програти* з честю, як виставити себе в чужім місті на посміховище” [1, с. 203]; *зремісувати* (2) (зіграти внічию) „Автім йому вистачило тільки *зремісувати*, щоб здобути мистецтво, коли „Громові” конче треба було виграти” [1, с. 205]; *виминути оборонця* (1) (обійти, обіграти, обвести захисника) „Завада копнув мяч перед себе і сам *виминув* оборонця майже підсвідомо” [1, с. 204]; *вибивати руками на наріжняка* (1) (вбивати руками на кутовий) „Тямить, що разів кілька *вбивав* руками на наріжняка” [1, с. 191]; *вибігати по мяч* (1) (вихід воротаря з воріт для перехоплення м’яча) „Почувши, що Черепаха не зрікся ще ворітних лаврів, крикнув на Кошичка, власного воротаря, щоб *вибіг по мяч*” [1, с. 205]; *вибігти на грище* (1) (вийти на поле) „Тільки *вибігти на грище* і грати” [1, с. 218]; *випустити мяч* (2) (впустити м’яч) „Воротар схопив стріл Дранка, але на нього набіг лівий крайник і воротар *випустив мяч*” [1, с. 206]; *ударити мяч до переду* (1) (копнути м’яч уперед) „Коли хотів *мяч ударити до переду*, він утікав йому до заду, коли намагався прецизно загасити високу свічку, то мяч минав найнахабніше у світі ноги, узброєні у закуплені із власних фондів черевики, а сам Завада „гасив” носом до землі” [1, с. 202]; *обставляти грача* (2) (застосовувати щодо гравця індивідуальну опіку) „Його грачі „Вихру” не знають, будуть думати, що він є нашим новим грачем, будуть його *обставляти*, заки зорієнтуються...” [1, с. 203]; *кивати* (1) (обіграти гравця супротивника, обдурити, обвести) „Бо вже у найближчих хвилинах найкращий технік „Вихру” Черепаха дістав від середущого напасника мяч, „*кивнув*” Шпильку правого лучника „Грому”, стягнув на себе двох помічників і випустив мяч у дірку, між правого заложника і помічника” [1, с. 204]; *ударитися* (1) (зіткнутися один з одним) „Оборонець *ударився* від раптового розгону з помічником і оба вони перекинулися беркиць на землю” [1, с. 204]; *кіксувати* (1) (ковзнути, змінивши напрямку руху м’яча) „Під впливом схвилювання мяч *скіксував* і замість до переду покотився вбік” [1, с. 204]; *стріляти* (2) (забивати, прицільно пробивати по воротах) „Кожний змагун мусітиме так довго тренувати стріл, аж навчиться *стріляти*, не збивши ні одного глечика” [1, с. 227]; *стріляти здалека* (2) (прицільно бити по воротах здалеку) „Тому *здалека* й не пробували *стріляти* на ворота „Стрибунців”” [1, с. 191]; *стрілити (на) ворота, стріляти до воріт* (3) (забивати, забити гол) „Той не гаючись *стрілив на ворота*” [1, с. 206]; „Не штука зловити крука, та штука навчити його ...*стріляти до воріт*” [1, с. 226]; *стріляти (стрілити) голі (голів)* (3) (забивати, забити голи) „...станиславівський „Пролом” не поклався ще в зимовий відпочинок і щоб переконатися чи його напасники не забули вже *стріляти голів*, вибрав собі противника Б-клясову „Станиславовію”...” [1, с. 223]; *стояти на воротах* (1) (грати у воротах) „Печериця *стояв на воротах* у червоних штанятах і сорокатій сорочинці як паний” [1, с. 191]; *подавати мяч нападкові* (пасувати м’яч гравцям нападу) „Раптом помічник „Вихру” дістав від оборонця мяч і хотів *подати* своєму *нападкові*” [1, с. 204]; *післати (мяч) виконом*

(1) (викопнути м'яч) „На щастя Грубий заложник вхопив на ногу майже з повітря „бальон” і гострим *викопом* післав його в поле” [1, с. 206]; *ловити мяча (на грізну праву)* (1) (підхопити м'яча (ударною правою ногою)) „Оце чільник „Гонівітру”, доведений до одчаю, *ловить* раптом мяча на свою *грізну праву* й адресує його „важким шрифтом” на ворота „Стрибунців”” [1, с. 192]; *пустити ворота* (1) (пропустити гол) „І не *пустив воріт*” [1, с. 205]; *добути голя (з випаду)* (1) (забити гол (внаслідок контратаки)) „Коли ж чільникові „Стрибунців” пощастило *добути з випаду голя*, ціла їх дружина отаборилася під своїми воротами, щоб вдержати вислід” [1, с. 192]; *гасити високу свічку* (1) (зупиняти, перехоплювати м'яч, післаний верховою передачею) „Коли хотів мяч ударити до переду, він утівав йому до заду, коли намагався прецизно *загасити високу свічку*, то мяч минав найнахабніше у світі ноги, узброєні у закуплені із власних фондів черевики, а сам Завада „гасив” носом до землі” [1, с. 202]; *схопити стріл* (1) (спіймати м'яч, що летить у ворота) „Воротар *схопив стріл* Дранка, але на нього набіг лівий крайник і воротар випустив мяч” [1, с. 206]; *діставати мяча* (3) (отримувати передачу, пас м'ячем) „Противники спершу обставляли його зі страхом, одначе згодом, коли запримітили, що новий „грач” зовсім нешкідливий і що він не *дістає* від своїх мяча, перестали на нього зважати” [1, с. 203]; *тренувати* (3) (тренуватися) „Тому *тренував* надалі на мураві з товаришами” [1, с. 189]; *заправлятися* (1) (тренуватися, від заправа – тренування) „Тимто вже зараня *заправлявся* до своєї важкої майбутньої „професії”” [1, с. 189]; *ослабити наступ* (1) (послабити атаквальні дії нападу) „...гра в десятку *ослабить* сильно *наступ* „Стрибунців”” [1, с. 190]; *вдержати вислід* (1) (втримати рахунок) „Коли ж чільникові „Стрибунців” пощастило добути з випаду голя, ціла їх дружина отаборилася під своїми воротами, щоб *вдержати вислід*” [1, с. 192]; *вдержувати перевагу* (1) (втримувати перевагу) „„Вихор” не тратив надії на свою перемогу, бо далі *вдержував* свою *перевагу*” [1, с. 205]; *здобути мистецтво* (1) (виграти турнір, стати чемпіоном) „Автім йому вистачило тільки зремісувати, щоб *здобути мистецтво*, коли „Громові” конче треба було виграти” [1, с. 205]; *здобути гет-трік* (1) (випадок, коли футболіст забиває три голи в одному матчі) „Довго не міг зрозуміти Завада, чому коло нього всі панькаються і щойно згодом зрозумів, що він справді стрілив переможні ворота і *здобув* таким чином *гет-трік*” [1, с. 207]; *стояти, опинитися на офсайді* (2) (бути в офсайді, перебувати в положенні поза грою) „Віriamo, що за прикладом ужгородських спортовців стане він завжди в обороні чести жонатих і докаже, що і на грищі і в себе вдома *на офсайді* не думає (бодай покищо) *стояти*” [1, с. 227]; „Таким чином *опинилися на офсайді* деякі діячі „Бялих”, та „зразкові спортовці” і деякі – на жаль – наші (чи не добре було б при слові наші поставити лапки?) грачі” [1, с. 227]; *посилати мяч „до дому”* (1) (відпасовувати м'яч на свою половину поля або воротареві своєї команди) „В цім менті *післав мяч „до дому”*” [1, с. 205]; *заїхати до воріт, підїхати під самі ворота* (2) (наблизитись безпосередньо до воріт) „Хіба до *воріт заїхати*” [1, с. 191]; „Намагалися *підїхати під самі ворота*, щоб з безпосередньої відстані „брати” цю закордонну цяцю” [1, с. 191]; *вийти на грище в десятку* (1) (вийти на поле вдесятьох) „Чи не гірше виставимосся на посміховище, як *вийдемо на грище в десятку*?” [1, с. 203]; *зносити з грища* (1) (виносити травмованого гравця з поля) „Не чув він ні несамовитого шуму й гамору глядачів, не чув як його обцілювали товариші і як *зносили* його з *грища*” [1, с. 206]; *виймати мяч із воріт* (1) (вийняти м'яч зі сітки воріт після забитого гола) „Другий заложник, що розігнався на поміч, успів уже *виймати мяч* по судейським свистку *із воріт*” [1, с. 204]; *покінчитися у відношенні* (1) (закінчитися в рахунком) „В Ужгороді відбувся на грищі „Руси” футбольний метч ЖОНАТІ – ПАРУБКИ, який *покінчився* заслуженою програєю парубків у *відношенні 2:4*” [1, с. 219]; *свистати, відсвистати офсайд* (2)

(сигналом свистка фіксувати положення поза грою) „І то стріляють навіть тоді, як суддя-парубок *свистав* немов льокомотива, *офсайди*” [1, с. 219]; „„Бялі” з Борислава вхопилися за не дуже „бялі” способи авансу до А-кляси і загналися в своїй „спортовій” діяльності так далеко, що дрогобицька підокруга мусіла *відсвистати офсайд*” [1, с. 227].

Із тематичної групи футбольних термінів, що об’єднує **назви гравців на футбольному полі й інших учасників футбольного матчу, а також назви спеціалізації футболістів, відповідно до їхніх функцій на полі**, зафіксовано такі українські футбольні лексеми першої половини ХХ століття: **футболіст** (3) „Куди ділися *футболісти* „Поділля”?” [1, с. 219]; **грач** (11) (гравець) „...старшим не дуже по душі були тренерові „рунди”, то й молоді *грачі* подумали, що... мяч не заяць – не втече!” [1, с. 230]; **запасний грач** (1) (запасний гравець) „*Запасного грача* не було – „Грім” був такий певний своєї *перемоги*, що не взяв іншого *грача*” [1, с. 202]; **чільник** (2) (нападник) „Оце *чільник* „Гонівітру”, доведений до одчаю, ловить раптом мяча на свою грізну праву й адресує його „важким шрифтом” на ворота „Стрибунців”” [1, с. 192]; **правий лучник** (1) (правий нападник, між центрфорвардом і нападником на правому фланзі) „Бо вже у найближчих хвилинах найкращий технік „Вихру” Черепаха дістав від середущого напасника мяч, „кивнув” Шпильку *правого лучника* „Грому”, стягнув на себе двох помічників і випустив мяч у дірку, між правого заложника і помічника” [1, с. 204]; **напасник** (4) (нападник) „„Вихор” злегковажив очайдушний наступ і не стягнув своїх *напасників* на підмогу” [1, с. 206]; **середущий напасник** (2) (центральний нападник, центрфорвард) „Завада заплентався під ворота і в одному менті підставши якимсь дивним чудом мяч випустив його Дранкові, *середущому напасникові* „Грому”” [1, с. 206]; **лівий крайник** (1) (лівий фланговий нападник) „Воротар схопив стріл Дранка, але на нього набіг *лівий крайник* і воротар випустив мяч” [1, с. 206]; **оборонець** (2) (захисник) „Раптом помічник „Вихру” дістав від *оборонця* мяч і хотів подати свому нападкові” [1, с. 204]; **заложник** (3) (захисник) „За ним збентежений помічник – до нього розігнався з іронічною усмішкою *заложник*” [1, с. 204]; **правий заложник** (1) (правий захисник) „Бо вже у найближчих хвилинах найкращий технік „Вихру” Черепаха дістав від середущого напасника мяч, „кивнув” Шпильку *правого лучника* „Грому”, стягнув на себе двох помічників і випустив мяч у дірку, між *правого заложника* і помічника” [1, с. 204]; **помічник** (5) (півзахисник) „Оборонець зударився від раптового розгону з *помічником* і оба вони перекинулися беркиць на землю” [1, с. 204]; **воротар** (14) „„Стрибунці” мають нового *воротаря*” [1, с. 191]; **запасний воротар** (1) „*Воротар* першої дружини „Стрибунців” занедужав, а *запасний* (як звичайно в таких випадках) „думав, що не буде потрібний, бо й так завжди надаремно на станцію приходять”” [1, с. 190]; **резервний воротар** (1) (запасний воротар) „Та уявіть – навіть не в ролі *резервного воротаря*, а звичайного доставця мячів з поза території грища” [1, с. 190]; **технік** (1) (гравець, що має добру технічну підготовку) „Бо вже у найближчих хвилинах найкращий *технік* „Вихру” Черепаха дістав від середущого напасника мяч, „кивнув” Шпильку *правого лучника* „Грому”, стягнув на себе двох помічників і випустив мяч у дірку, між правого заложника і помічника” [1, с. 204]; **змагун** (6) (той, що змагається, бере участь у змаганнях; спортсмен) „*Змагуни* „Гонівітру” гонили тепер справді вітер по грищі» [1, с. 192]; **капітан, капітан дружини** (4) (капітан футбольної команди) „Прикусуючи зуби молився в душі нишком, щоб *капітан* переміг” [1, с. 203]; „Заки *капітан дружини* вспів звернутися до Завади, він уже роздягався” [1, с. 203]; **провідник, провідник секції** (11) (керівник футбольної команди, голова проводу футбольної секції спортивного клубу чи спортивного товариства) „*Провідник* вилаяв жартуна трьох-поверхово й пригноблено думав над розв’язкою воротарського питання” [1, с. 190]; „І справді мабуть перемогла

капітанова концепція, бо *провідник секції* махнувши рукою, як колись Пилат, заявив уже голосно: – Вмиваю руки від тої цілої справи! Хай грає!” [1, с. 203]; *тренер* (2) „На всі тренінги приходив якнайточніше, всі прикази *тренера* виконував якнайсовісніше” [1, с. 202]; *футболева прімадонна* (1) (футбольна зірка, найкращий футболіст) „Цьогорічну, химерну, як душа *футболової прімадонни*, весну віщували три ластівки” [1, с. 198]; *спортовець* (10) (спортсмен) „Печериця був *спортвцем* з крові й кости, хоч у своїй спортовій кар’єрі не стратив ні краплі крові і не зламав собі жадної кости” [1, с. 189]; *аматор, ліговий аматор* (2) „Не багато бракувало і кількох польських найліпших футболістів із найгірших *аматорів* було б застрягло у паризькій клубі „Рейсінг Клуб”” [1, с. 222]; *футбольний професіонал* (1) (професійний футболіст, який грає у футбол і отримує за це заробітну плату) „Виявилось, що воно не дуже безпечно висилати дружину до побратимів французів, бо лігові „аматори” аж надто ласі на примани професійного життя *футбольних професіоналів*” [1, с. 222]; *ольд-бой* (1) (ветеран) „Хіба що згадаю кількома словами про юніорків „України”, які заграли підчас минулонедільного турніру як... найкращі *ольд-бой*” [1, с. 230]; *юніорок* (1) (юніор, гравець юнацької команди) „Хіба що згадаю кількома словами про *юніорків* „України”, які заграли підчас минулонедільного турніру як... найкращі *ольд-бой*” [1, с. 230]; *суддя* (7) (арбітр) „Тієї чарівної осени не може закаламутити навіть облога *судді* Раніша на дрогобицьким спортовім грищі, якого тамошні „кібіци” хотіли силоміць скупати в нафті...” [1, с. 218]; *поміч* (1) (футболісти, що грають у півзахисті) „Напад розвинув у бою цілу свою лінію і роздобувши мяч від ворожої *помочі*, як повинь грянув на ворота противника” [1, с. 206]; *напад* (4) (гравці нападу) „*Напад* „Грому” рішив ще востаннє спробувати перехилити терезку *перемоги* на свою користь” [1, с. 206]; *залога* (1) (захист) „Але від того повставала лише гіперкомбінація, і всі жертви „Гонівітру” пожирала *залога* „Стрибунців”, що трималася як мур” [1, с. 191]; *противник* (6) (суперник) „Вірино, що „Пролом” буде мати справді таке велике щастя до тринадцятки і на весну відібе собі на своїх *противниках* тринадцять страчених пунктів” [1, с. 221]; *мистець* (1) (чемпіон, переможець турніру) „– Є-єє!! Збожеволіли трибуни вітаючи нового *мистця*, а Завада повалився без пам’яті на землю” [1, с. 206]; *переможець* (1) „Хочемо їх бачити від цього метчу *переможцями*...” [1, с. 224]; *доставець мячів* (1) (допоміжний персонал, який подає футболістам м’ячі, що вийшли за межі поля) „Та уявіть – навіть не в ролі резервного воротаря, а звичайного *доставця мячів* з поза території грища” [1, с. 190]. До цієї групи належать і назви відприкметникового походження: *контужений* (1) (травмований) „Старовинні римляни їли так-же як їдять сьогодні *контужені* в щоку воротарські таланти” [1, с. 192]; *потручений* (1) (футболіст, якого штовхнули (від тругати – штовхати)) „У тій самій хвилині Завада *потручений* знечевя, простягнувся як довгий на грищі” [1, с. 206].

Ще однією чималою за наповнюваністю є група **номінацій футбольної гри, футбольних об’єднань та інституцій, видів футбольних змагань та особливостей тренувальної підготовки до матчів**. Деякі терміни цієї групи вирізняються й високою частотністю вживання: *футбол, футболь* (3) „Добрі люди вибивали йому ріжними способами *футбол* із голови” [1, с. 202]; „Усі приписи, правильники та теоретичні міркування найкращих знавців *футболу* знав напам’ять...та найважливішої штуки не міг ніяким чудом опанувати” [1, с. 202]; *футбольна секція спортового товариства* (1) (футбольна секція спортивного товариства) „Провідник *футбольної секції спортового товариства* „Грім” виривав собі останні 77 волосків із своєї голови” [1, с. 202]; *спортовий клуб, клуб* (5) (спортивний клуб) „Тому вступив до „правдивого” *спортового клубу*, щоб урешті виявити „*urbi et orbi*” свій воротарський талант” [1, с. 189]; „Не багато

бракувало і кількох польських найліпших футболістів із найгірших аматорів було б застрягло у паризькій *клубі* „Рейсінг Клуб” [1, с. 222]; *спортове товариство, товариство* (3) (спортивне товариство) „А проте наші *спортові товариства* всю свою енергію зуживають тільки на те, щоб перевести якнайінтенсивнішу підготовку до... зимового сну” [1, с. 218]; „...виділ мовчить та й не турбується ні програми, ні дальшою долею *товариства*” [1, с. 227]; *дружина* (12) (команда) „...«покривджена» *дружина* буде грати тільки один матч із стрийською „Погонею” на своїм грищі” [1, с. 221]; *перша дружина* (2) (перша команда, основний склад) „Отже тому бажаємо йому рекорду голів... у *першій дружині*...” [1, с. 227]; *спортовий сезон* (1) (спортивний сезон) „Осьтак виглядає закінчення нашого *спортового сезону*” [1, с. 219]; *змагання* (2) (матч) „І бідному Печериці довелося „грати” на *змаганнях* за воротами” [1, с. 190]; *мистецтво* (1) (чемпіонство) „Через мене мистецтво... – в кишені маємо!” [1, с. 207]; *матч, футбольний матч* (9) (матч, футбольний матч) „Під цю пору, коли пишу ці рядки, *матчу* „України” зі „Соколом” ще не було...” [1, с. 224]; „В Ужгороді відбувся на грищі „Руси” *футбольний матч* ЖОНАТІ – ПАРУБКИ, який покінчився заслуженою програю парубків у відношенні 2:4” [1, с. 219]; *товариський матч* (1) (товариський матч) „...противники нашої (станиславівської не львівської) *дружини*, які навіть і в *товариських матчах* не хотіли дати змоги виграти...” [1, с. 226]; *програний матч* (3) (програний матч) „І справді було чим турбуватися, бо найкращий напасник „Грому” занедужав у поїзді, переївши сливками і *дружина* опинилася перед маревом *програного матчу*” [1, с. 202]; *гра* (3) (1. ігрові дії футболістів на полі, 2. футбольний матч) „*Гра* ставала чимраз гостріша, однаке химерна доля не прихиловалася ні в одну, ні в другу сторону” [1, с. 205]; „На щастя нічого „поважнішого” не було й тепер лиш би добрий Бог приніс швидше кінець *гри*” [1, с. 191-192]; *стріча* (1) (зустріч) „Маймо однаке надію, що *стріча* „Соколув” на цитаделі з „Україною” буде для них переломова” [1, с. 224]; *гра в десятку* (1) (гра вдесятьох) „...*гра в десятку* ослабить сильно наступ „Стрибунців”” [1, с. 190]; *перерва* (2) (перерва між таймами матчу) „Змагуни „Грому” виходили після *перерви* знеохочені, опустивши голови, похнюпившись як мокрі кури” [1, с. 205]; *перша половина* (1) (перший тайм, перша половина гри) „Правда, парубки нарікали по *першій половині* на сторонничість жонатого судді і викинули його, заступивши „холостяком”, однаке жонаті таки не далися судді та парубкам і перемогли” [1, с. 119]; *кінець (гри / матчу / змагань)* (5) (кінець матчу, завершення гри) „До *кінця* осталося уже ледве три хвилини” [1, с. 192]; „На щастя нічого „поважнішого” не було й тепер лиш би добрий Бог приніс швидше *кінець гри*” [1, с. 191-192]; „До *кінця матчу* вже лиш кілька хвилин” [1, с. 205]; „Годинник перескочив уже своєю вказівкою останню мінуту переділку і тільки секунди відділювали її від чорної, товстої риски, що означала *кінець змагань*” [1, с. 206]; *гра на час* (1) „Почалася нервуюча *гра на час*, коли одній *дружині* всяка секунда становить неоцінені скарби, а для другої небезпечний, непотрібний баяєст” [1, с. 192]; *засади англійського „fair play”, англійська засада „фер плей”* (2) (правила чесної гри) „...підставові *засади англійського „fair play”*” [1, с. 189]; „...якби на світі панувала скрізь і всюди *англійська засада „фер плей”*” [1, с. 218]; *тренінг* (7) (тренування) „Та *тренінги* одне діло, а матч – друге” [1, с. 189]; *підготовка* (1) (підготовка, тренування) „А проте наші *спортові товариства* всю свою енергію зуживають тільки на те, щоб перевести якнайінтенсивнішу *підготовку* до... зимового сну” [1, с. 218]; *фізична кондиція* (2) (фізична підготовка, фізична форма) „Вставав рано ще до сходу сонця, і бігав вулицями, щоб удержати „*фізичну кондицію*”...” [1, с. 202]; *аматорський спорт* (1) (непрофесійний спорт) „І слушно, бо „*аматорський спорт* спортом”, але пити таки треба вміти і міру знати...” [1, с. 222].

Окрім загальних назв, ця тематична група охоплює також і власні назви, зокрема **автентичні номінації тогочасних футбольних команд**: українських (*тернопільське „Поділля”, стрийська „Скала”, надвірнянський „Бескид”, ужгородська „Русь”, львівська „Україна”, станіславівський „Пролом”, самбірський „Дністер”, перемиський „Сян”*), польських (*стрийська „Погонь”, „Станіславовія”, львівський „Сокул II”, бориславські „Бялі”, дорогобицький „Юнак”, львівські „Чарні”, львівська „Погонь”*) і жидівських (*львівська „Гасмоня”*) й **оніми, що їх створила авторська уява**: „Гонивітер” із *Задрипанців, „Стрибунці”, „Вихор”, „Жонаті”, „Парубки”, Спортове товариство „Грім”*.

Група назв **спортивних споруд, футбольного поля і його частин, футбольного інвентарю та спорядження, результатів матчу, спортивних нагород** охоплює такі номінації: **майдан** (1) (стадіон) „І тоді, коли вже всі перестали вірити в якенебудь чудо, коли суддя контролював свій годинник із великим годинником *майдану*, коли з трибун витягнувся довгий вуж видців у напрямі вихідних воріт, сталося на грищі чудо” [1, с. 206]; **грище** (16) (поле для гри) „Грачі „Вихру” двоїлися-троїлися на *грищі*, так хотіли конче виграти ці змагання” [1, с. 205]; **поле** (2) (футбольне поле) „Пекельна бомба, що мала піти далеко в *поле*, натрапила на голову Завади і знокавтувавши його бистро відбилась під гострим кутом у ліве віконце воріт” [1, с. 206]; **мурава** (1) (поле) „Тому тренував надалі на *мураві* з товаришами” [1, с. 189]; **половина (грища)** (1) (половина поля) „Та тепер уже велася вона майже весь час на *половині* „Грому”” [1, с. 205]; **середина грища** (1) (середина поля) „Мяч почав блукати поміж морем ніг і тільки вряди-годи виходив на *середину грища*” [1, с. 206]; **крило (праве / ліве)** (1) (фланг, фланговий гравець) „Заваду поставили на *правому крилі*... і більше ніхто з дружини навіть у його сторону не дивився” [1, с. 203]; **карне поле** (2) (штрафний майданчик) „Та відти вертався знову на *карне поле* „Вихру”” [1, с. 206]; **ворота** (11) „За той час під *воротами* зробилася метушня” [1, с. 206]; **ворота противника, ворожі ворота** (3) (ворота суперника, чужі ворота) „Напад розвинув у бою цілу свою лінію і роздобувши мяч від ворожої помочі, як повинь грянув на *ворота противника*” [1, с. 206]; „Відкись буревієм з'явився коло мяча Завада і блискавкою пігнав на *ворожі ворота*” [1, с. 204]; **стовпи воріт** (1) (штанги воріт) „Тоді, як уся його істота бачила для себе лише одне гідне місце: між двома *стовпами воріт*, – де тепер гордо стояв „той нездара Матіїв”” [1, с. 190]; **віконце воріт** (1) (отвір воріт) „Пекельна бомба, що мала піти далеко в поле, натрапила на голову Завади і знокавтувавши його бистро відбилась під гострим кутом у *ліве віконце воріт*” [1, с. 206]; **сітка** (1) (сітка воріт) „Ворота стояли порожні і мяч тручений припадково підчас зудару Завадовим черевиком котився маестатично до *сітки*” [1, с. 204]; **горішній ріжок сітки** (1) (верхній кут сітки воріт) „А то Завада гримнув „Громові” капітальною бомбою голя попри воротаря, який вибіг, у *горішній ріжок сітки*, що затріпоталася від несподіваного стрілу і...порвалася на кусники, немов шовкове павутиння жіночих панчіх” [1, с. 205]; **мяч** (17) „Бігав то до переду то до заду, куди *мяч* туди й він” [1, с. 203]; **бальон** (1) (м'яч) „На щастя Грубий заложник вхопив на ногу майже з повітря „*бальон*” і гострим викопом післав його в поле” [1, с. 206]; **шатня** (3) (роздягальня) „На перерві у *шатні* не обізвався ніхто до Завади навіть згірним словечком” [1, с. 205]; **трибуни** (7) (1. місця для уболівальників на стадіоні, 2. уболівальники на трибунах) „А *трибуни* тріщать від лоскоту тисячей рук, задихаються несамовитими вигуками...” [1, с. 203]; „– Є-єєє!!! Збожеволіли *трибуни* вітаючи нового мистця, а Завада повалився без пам'яті на землю” [1, с. 206]; **виряд** (1) (спортивна форма) „Отетерілому героєві „збігу обставин” тицьнув провідник білета, валізу з *вирядом* і потяг рушив” [1, с. 191]; **воротарське оружжя** (1) (воротарське спорядження) „Печериці тряслися руки, коли

товариші надягали на нього черевики, штанці й друге *воротарське оружжя*” [1, с. 191]; **черевики** (3) (футбольні бутси) „Коли хотів мяч ударити до переду, він утік йому до заду, коли намагався прецизно загасити високу свічку, то мяч минав найнахабніше у світі ноги, узброєні у закуплені із власних фондів *черевики*, а сам Завада „гасив” носом до землі” [1, с. 202]; **штанцята, штанці** (2) (футбольні труси) „Печериця стояв на воротах у червоних *штанцях* і сорокатій сорочинці як п'яний” [1, с. 191]; „Печериці тряслися руки, коли товариші надягали на нього черевики, *штанці* й друге воротарське оружжя” [1, с. 191]; **футболівки** (1) (бутси, футбольне взуття) „„Україна”, „Сян” чи інші луплять шкіру, аж дрантя з *футболівок* і дресів летить...”, [1, с. 225]; **сорочинка** (2) (футболка) „У всьому „винувата” була сороката *сорочинка* Печериці” [1, с. 191]; **дреси** (1) (спортивна форма) „„Україна”, „Сян” чи інші луплять шкіру, аж дрантя з *футболівок* і *дресів* летить...” [1, с. 225]; **вислід** (1) (рахунок гри, результат матчу) „Та той урадований і *вислідом* і тим, що з Печерицею нічого небезпечного не зайшло, поклепав його по плечу й пожартував...” [1, с. 192-193]; **нерішений вислід** (2) (нічийний рахунок) „Хвилини минали за хвилинами і *вислід* був ще *нерішений*” [1, с. 204]; **вирішення змагань** (1) (результативне завершення матчу) „Минали секунди за секундами, хвилини за хвилинами, а *вирішення змагань* не приходило” [1, с. 205]; **перемога** (4) „„Вихор” не тратив надії на свою *перемогу*, бо далі вдержував свою перевагу” [1, с. 205]; **прогрana** (2) (поразка, програш) „...виділ мовчить та й не турбується ні *програмими*, ні дальшою долею товариства” [1, с. 227]; **голь** (6) (гол) „„Голь!”” [1, с. 192]; „До сну колишуть *голі*..., чи пак спомини про *голі*, що їх стрілили наші клуби ще два-три місяці тому” [1, с. 223]; „Отже тому бажаємо йому рекорду *голів*... у першій дружині...” [1, с. 227]; **самовбивчий** (1) (гол у власні ворота, автогол) „– Вибач, – звернувся до капітана дружини – я не хотів того *самовбивчого*...” [1, с. 207]; **пункти, страчені пункти** (2) (очки, втрачені очки) „Я одне знаю, два *пункти* пропали” [1, с. 190]; „Віriamo, що „Пролом” буде мати справді таке велике щастя до тринадцятки і на весну відібе собі на своїх противниках тринадцять *страчених пунктів*” [1, с. 221]; **аванс** (1) (підвищення команди у класі, вихід до вищої, аніж у попередньому сезоні, ліги) „„Бялі” з Борислава вхопилися за не дуже „б'ялі” способи *авансу* до А-кляси і загналися в своїй „спортовій” діяльності так далеко, що дрогобицька підокруга мусіла відсвістати офсайд” [1, с. 227]; **вхід до Окружної Ліги** (1) (вихід до вищої за класом ліги чемпіонату) „На другий рік хочемо бачити дністровиків у боротьбі за *вихід до Окружної Ліги!*” [1, с. 228].

Невеликою кількістю лексем представлена в художніх текстах тематична група **назв ударів та ігрових ситуацій: бомба** (3) (потужний удар із далекої відстані) „Ось-ось добігне до *мяча* і тоді...нема рятунку перед його близькою *бомбою*” [1, с. 205]; **наріжняк** (1) (кутовий штрафний удар, кутовий) „Тямить, що разів кілька *вибивав руками* на *наріжняка*” [1, с. 191]; **стріл** (4) (прицільний удар по воротах) „Ліс двадцяти двох ніг був доволі густий, щоб спинити всі пекельні *стріли* „Гонивітру”” [1, с. 192]; **викоп** (1) (удар від воріт, який виконує воротар) „*Викоп* уперед” [1, с. 203]; **гіперкомбінація** (1) (надзвичайна комбінація) „Але від того повставала лише *гіперкомбінація*, і всі жертви „Гонивітру” пожирала залого „Стрибунців”, що трималася як мур” [1, с. 191]; **офсайд** (7) (положення поза грою) „Невдоволена публіка протестувала, мовляв жонаті тільки в дома є завжди на *офсайді*” [1, с. 219]; **спалена позиція** (1) (офсайд, положення поза грою) „Не він опинився на *офсайді*, але поставив всіх парижан на що *спалену позицію*...” [1, с. 232]; **наступ** (4) (атака, наступальні дії) „*Наступ* за *наступом* сунув на ворота противника” [1, с. 204]; **зудар** (2) (зіткнення гравців на полі) „Ще мент і другий *зудар* розклав знову обох гравців на землі” [1, с. 204]; **фавль** (1) (фол, порушення правил) „...панове судді не бачили густо-часто *фавлів*, що їх робили „Чарні”” [1, с. 231]; **вибіг** (1) (вихід воротаря з воріт) „Громівський

воротар пописувався раз по разу ефектними парадми, ризковними *вибігами*, *п'ястучками*..." [1, с. 205]; *п'ястучки* (1) (відбивання м'яча кулаками (про воротаря)) „Громівський воротар пописувався раз по разу ефектними парадми, ризковними *вибігами*, *п'ястучками*..." [1, с. 205]; *стрілова нездарність* (1) (нереалізація слухних моментів для забивання голів) „...славна на цілу Галичину *стрілова нездарність* напасників „Пролому”" [1, с. 226]; *темпо* (1) (темп) „Лицьовало б і про наше спортове життя кілька офсайдів вилапати, та щож те наше спортове життя таке багате в *темпо*, рухливість, енергійність, ініціативу, що й на офсайді важко когонебудь приловити..." [1, с. 223]; *свист*, *судейський свисток*, *свисток судді* (3) (сигнал судді за допомогою свистка) „*Свист*” [1, с. 203]; „Другий заложник, що розігнався на поміч, успів уже виймати мяч по *судейським свистку* із воріт” [1, с. 204]; „*Свисток судді* не втихав ні на хвилину” [1, с. 205]; *сторонництво судді* (1) (несправедливе суддівство, підсуджування одній зі сторін-учасників матчу) „Правда, парубки нарікали по першій половині на *сторонництво* жонатого *судді* і викинули його, заступивши „холостяком”, одначе жонаті таки не далися *судді* та парубкам і перемогли” [1, с. 119].

Не вирізняється розмаїттям лексем група **назв футбольних уболівальників**: *кібіць* (2) (уболівальник, футбольний фанат) „Приїхав він із дружиною на власний кошт, бо був запаленим *кібіцом*, що навіть у найдальші тури виїздив зі своїми” [1, с. 202]; *прихильник* (2) „Минув його як неповоротного віслюка і *прихильники* „Грому” з полекшою відітхнули” [1, с. 205]; *симпатик* (2) „Прихильники „Грому” ждали чуда, *симпатики* „Вихру”, поторопіли і водили очима за мячем” [1, с. 204]; *видець* (1) (глядач) „І тоді, коли вже всі перестали вірити в якенебудь чудо, коли суддя контролював свій годинник із великим годинником майдану, коли з трибун витягнувся довгий вуж *видців* у напрямі вихідних воріт, сталося на грищі чудо” [1, с. 206]; *глядач* (2) „Не чув він ні несамовитого шуму й гамору *глядачів*, не чув як його обцілювали товариші і як зносили його з грища” [1, с. 206]; *публіка* (2) (публіка, глядачі футбольного матчу) „Отже, коли п. Раніш такі переїхав до Борислава то це його вина, не спокійного клубу, який до спокійної *публіки* виставив аж кількадесят впорядчиків і кільканадцять поліцаїв” [1, с. 223].

У переважній більшості з наведених прикладів-цитат із гумористичних оповідань Івана Смолія футбольна лексика функціє в прямому номінативному значенні, що цілком закономірно, адже ці твори присвячено футбольній тематиці. Однак зафіксовано й поодинокі випадки семантичних трансформацій футбольних термінів, насамперед багатозначність, як наприклад, лексема *напад*, яка називає 1) ‘лінію нападу в розташуванні гравців на полі’ та 2) ‘гравців нападу – нападників, які цю ланку творять’; чи номінація *гра*, яка називає 1) ‘ігрові дії футболістів на полі’ та 2) ‘футбольний матч’; а також лексема *трибуни*, що номінує 1) ‘елементи споруди стадіону, призначені для розташування на них глядачів’, та 2) ‘уболівальників на трибунах, глядачів футбольного матчу’. Цікавих змін, відповідно до контекстних ситуацій, зазнав термін *офсайд* – ‘положення поза грою’, який автор вживає в прямому значенні лише в поєднанні з іншими словами, щоб описати ігрові моменти перебігу футбольного матчу, наприклад: „І то стріляють навіть тоді, як суддя-парубок *свистав* немов льокомотива, *офсайди*” [1, с. 219], а в переносному значенні ця лексема функціє у фрагментах, які стосуються як спортивного життя: „Лицьовало б і про наше спортове життя кілька *офсайдів* вилапати, та щож те наше спортове життя таке багате в *темпо*, рухливість, енергійність, ініціативу, що й на *офсайді* важко когонебудь приловити...” [1, с. 223], „Не він опинився на *офсайді*, але поставив всіх парижан на цю спалену позицію...” [1, с. 232], „Таким чином *опинилися на офсайді* деякі діячі „Бялих”, та „зразкові спортовці” і деякі – на жаль – наші (чи не добре було б при слові наші поставити

лапки?) грачі” [1, с. 227], так і людського життя загалом, наприклад: „Невдоволена публіка протестувала, мовляв жонаті тільки в дома є завжди на *офсайді*” [1, с. 219]; „Оттаке то вражіння, шановні читачі, і в мене тепер, коли силююся зібрати цікаві *офсайди* з цілого тижня” [1, с. 230]; „Ось і стільки всіх *офсайдів* вдалося мені зібрати на нашій рідній загумінку” [1, с. 231]; „Дасть Бог, упаде сніг, то напевне призбирається тих *офсайдів* більше” [1, с. 231].

Розгляд показників частотності функціонування футбольних лексем у текстах гумористичних оповідань Івана Смолія також допоміг виявити певні закономірності, зокрема, які лексичні одиниці зі синонімічного ряду переважають за кількістю слововживань, а, отже, як відбувався відбір термінних одиниць, коли для окреслення спеціального футбольного поняття було запропоновано кілька назв. Наприклад, серед лексичних одиниць, що називають дію ‘трати в футбол’ (*копати м’яч, грати*), переважає номінація *грати*; а з-поміж назв дії ‘забити гол’ (*добути голя, стрілити ворота, стрілити голя*), домінують, щоправда з однаковими показниками частотності, назви *стрілити голя* і *стрілити ворота*; для називання дії ‘тренуватися’ (*заправлятися, тренувати*), частіше використано лексему *тренувати*; з-поміж назв ‘футбольний матч’ (*метч, гра, стріча*), переважає лексема *метч*; з-поміж номінацій ‘гравця у футбол’ (*футболіст, грач*), домінує назва *грач*; серед найменувань ‘спортсмена’ (*змагун, спортсовець*) перевагу надано термінові *спортовець*; з-поміж назв ‘тренувань’ (*підготовка, тренінг*) домінує чужомовна номінація *тренінг*, серед назв ‘футбольного поля’ (*грище, мурава, поле*) переважає лексема *грище*, серед найменувань ‘футбольного м’яча’ (*бальон, м’яч*) перевагу надано назві *м’яч*, з-поміж номінацій ‘положення поза грою’ (*офсайд, спалена позиція*) домінує чужомовний термін *офсайд*. Що ж до назв ‘уболівальників на футбольному матчі’, то тут жодна з номінацій не є домінантною, адже з однаковою частотністю вжито лексеми *видець, глядач, кібіц, прихильник, публіка, симпатик*. Такі спостереження є фактографічним підтвердженням того, як упродовж 30-х рр. ХХ ст. відбувався поступовий відбір найфункційнішого терміна з ряду футбольних термінів-синонімів, що в подальшому привело б до кодифікації української футбольної термінології.

Проведений аналіз використання футбольної лексики в малій прозі Івана Смолія (Гіякнта Бруньки) дає змогу висувати, що: 1) у гумористичних оповіданнях використано термінні одиниці з практично всіх найважливіших тематичних груп футбольної лексики; 2) найбільшою наповнюваністю вирізняються такі тематичні групи футбольних термінів: назви футбольних дій гравців та дій футбольних суддів, назви гравців на футбольному полі й інших учасників футбольного матчу, назви футбольної гри, футбольних об’єднань та інституцій, видів футбольних змагань та особливостей тренувальної підготовки до матчів, назви спортивних споруд, футбольного поля і його частин, футбольного спорядження та інвентарю, результатів матчу, спортивних нагород; 3) меншими за складом лексем є групи назв ударів, ігрових ситуацій і назв футбольних уболівальників; 4) з-поміж зафіксованих термінів домінують лексеми, вжиті в прямому номінативному значенні, що пов’язано зі специфікою аналізованих художніх текстів, присвячених футбольній проблематиці; 5) трапляються приклади спеціальних футбольних назв, які зазнали семантичних трансформацій у контекстах, насамперед набули переносних значень.

Дослідження футбольної термінології в гумористичних оповіданнях Івана Смолія (Гіякнта Бруньки) уможливило й виявлення певних тенденцій формування національної футбольної терміносистеми в один із найінтенсивніших періодів її розвитку, зокрема, як відбувався відбір одного, найуживанішого терміна з синонімічного ряду, як виникала полісемія. Отож мала проза Івана Смолія, поряд із тогочасною спортивною періодикою, є

достовірним джерелом цінних відомостей про розвиток українського футбольного дискурсу в 30-ті рр. XX століття.

1. Вулиця Владиче. Мала проза перемиських авторів – дебюти 30-х років XX століття [Упорядник та автор передмови Володимир Пилипович; вступна стаття Тадей Карабович]. – Перемишль : Перемиський відділ ОУП, 2010. – 268 с.

2. Брунька Г. Безкровна жертва воротаря / Гіякинт Брунька // Змаг. – 1937. – Ч. 4. – 21 лютого. – С. 2–3.

3. Брунька Г. Тиждень на офсайді / Гіякинт Брунька // Змаг. – 1937. – Ч. 38. – 1 листопада. – С. 3–4; Ч. 39. – 8 листопада. – С. 3–4; Ч. 40. – 15 листопада. – С. 3; Ч. 42. – 29 листопада. – С. 3.

4. Брунька Г. Футбольний герой поневоли / Гіякинт Брунька // Змаг. – 1937. – Ч. 35. – 11 жовтня. – С. 3; Ч. 36. – 18 жовтня. – С. 3.

5. Процик І. „Команда футбольних святих” або Релігійна лексика в художніх текстах футбольної тематики / Ірина Процик // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наукових праць. – Вип. 769. Романо-слов'янський дискурс. – Чернівці : Видавничий дім „Родовід”, 2016. – С. 38–43.

6. Процик І. „Копаний м'яч учить боронити і здобувати”: тематична класифікація української футбольної термінології кінця XIX – початку XX ст. / Ірина Процик // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”: Серія : Проблеми української термінології. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка”, 2016. – № 842. – С. 151–157.

7. Струганець Ю. Функціонування футбольної лексики у художній мові [Електронний ресурс] / Юрій Струганець // Вітчизняна наука на зламі епох : проблеми та перспективи розвитку : Матеріали XX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 20. – С. 122–124. – Режим доступу: <http://rmuphdpu.webnode.com.ua> (розділ „Наукові конференції”).

Стаття надійшла до редколегії 15. 05. 2017

доопрацьована 10. 07. 2017

прийнята до друку 27. 08. 2017

**„HE SCORED A GOAL AND THUS GOT A HAT-TRICK”
FOOTBALL VOCABULARY IN SHORT STORIES BY IVAN SMOLII**

Iryna Protsyk

*National University „Kyiv-Mohyla Academy”,
Department of Ukrainian Philology
vul. Skovorody, 2, 04655 Kyiv, Ukraine, tel.: (044)4256075*

A great variety of Ukrainian football vocabulary in the 1st half of XX century has been shown in this article. Special football names used in humorous short stories by Ivan Smolii („Bloodless Sacrifice”, „Football Hero Involuntarily”, „A Week at Offside”) have been chosen and analyzed. These stories were published under the pen name Hiiakint Brunka in the first Ukrainian sports weekly magazine „Zmah” in the 30-ies. Football vocabulary from the short stories by Ivan Smolii has been classified according to the thematic principle: names of football actions, names of members of a football match, names of football players according to their functions on the field, names of a football game, names of football associations and institutions, names of football competitions, names of training peculiarities of football players, names of sports buildings and the football field as well as its parts, names of football accessories, names of results of a match, names of kicks, names of

game situations on the football field, names of cheerleaders and supporters have been named. It has been found out that the majority of football vocabulary in the analyzed literary works on football subject functions in direct nominative meaning. Also, examples of semantic transformations of football terms in the structure of a literary text have been traced. All the football lexemes of the 1st half of XX century have been given modern equivalents.

Observations on the functioning of football terminology in the analyzed short stories by Ivan Smolii (Hiiakynt Brunka) made it possible to reveal certain tendencies in formation of national football terminological system in one of the most intensive periods of its development. Special attention has been paid to how the choice of one the most used term out of a synonymic row of football terms was made and how polysemy came into being. So, humorous short stories by Ivan Smolii are the authentic source of valuable information concerning the development of Ukrainian football discourse in the 30-ies of XX century.

Key words: Ukrainian football discourse in the 1st half of XX century, artistic text, Ukrainian football vocabulary, thematic groups, semantic transformations of football vocabulary.